

15.08.2014

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite 2/69/2014

Asia Suomen Akatemian lausunto Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhdistämisestä Helsingin yliopistoon

Oikeusministeriö on pyytänyt 19.6.2014 lausuntoa (2/69/2014) hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi Oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta annetun lain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhdistämistä Helsingin yliopistoon Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituuttina. Esityksen mukaan instituutin seuranta- ja rekisterinpitotehtävät olisivat jatkossa lailla säädettäviä julkisia tehtäviä ja Helsingin yliopistolle asetettaisiin valtakunnallinen erityistehtävä kriminologisen ja muun oikeuspoliittisen tutkimuksen ylläpitämiseen.

Suomen Akatemia esittää lausuntonaan seuraavaa:

Suomen Akatemia pitää esitystä Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhdistämisestä Helsingin yliopistoon lähtökohtaisesti kannatettavana. Muutos toteutetaan osana isompaa rakenneuudistusta, joka on tarpeellinen uudistus toimintaympäristön kehittämisen kannalta. Liittyminen osaksi Helsingin yliopistoa tuo alan tutkimukseen enemmän volyyymiä, ja vahvistaa sekä alan tutkimusta, että verkottaa tutkimusta nykyistä tehokkaammin muuhun Helsingin yliopiston tutkimukseen. Muutos ei vaikuta alan tutkijoiden mahdollisuuteen kilpailla Suomen Akatemian rahoituksesta.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhdistäminen Helsingin yliopistoon

Suomen Akatemia toteaa, että Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhdistämisen lähtökohdat ovat oikeasuuntaisia ja kannatettavia. Esitys on osa valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksesta annettua valtioneuvoston periaatepäätöstä, jonka tavoitteita Akatemia pitää erittäin tärkeinä. Akatemian näkemyksen mukaan sekä tutkimuslaitoskentän kehittäminen että tutkimuslaitosten ja yliopistojen yhteistyön lisääminen parantavat monitieteisen, korkeatasoisen ja yhteiskunnallisesti relevantin tutkimuksen edellytyksiä.

Akatemian näkemyksen mukaan yhdistäminen mahdollistaisi myös tutkimustoiminnan läheisemmän kytkennän opetukseen ja toisaalta alan yliopistollisen perustutkimuksen vahvistamisen. Samalla yhdistäminen vapauttaisi resursseja kiinteistä rakenteista ja tukipalveluista varsinaiseen tutkimustoimintaan.

Instituutin hallinnollinen ohjaus

Esityksen mukaan instituutin toimintaa ohjattaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Helsingin yliopiston välisellä sopimuksella. Tarpeellisilta osin instituutin toiminnan tavoitteita määrittäisi myös oikeusministeriö. Lisäksi em. ministeriöt osallistuisivat instituutin ohjaukseen johtokuntaan valittavan edustuksen kautta.

Oikeusministeriön osallistuminen instituutin ohjaukseen olisi ymmärrettävää ottaen huomioon oikeusministeriön tietotarpeet sekä laitoksen tuottaman yhteiskunnallisesti tärkeän tutkimustiedon merkityksen lainvalmistelulle. Kriminologisen ja oikeuspoliittisen tutkimuksen jatkuvuus ja resurssit onkin tarpeen turvata myös pitkällä aikavälillä. Akatemian näkemyksen mukaan ehdotettu ohjausmalli vaikuttaa kuitenkin varsin monimutkaiselta ja jossain määrin ristiriitaiselta yliopistoille perustuslaissa säädetyn itsehallinnon kanssa.

Yliopiston itsehallintoon sisältyviin ydinvaatimuksiin kuuluvat muun muassa tutkimuksen ja opetuksen vapaus, yliopistojen taloudellisesti ja organisatorisesti itsenäinen asema sekä riippumattomuus yliopiston sisäisiä asioita koskevassa päätöksenteossa.¹ Kahden ministeriön ohjausvaltaa sekä yliopistoyhteisön ulkopuolisten jäsenten enemmistöä instituutin johtokunnassa voidaan pitää näiden itsehallinnon vaatimusten näkökulmasta ongelmallisina.² Lisäksi ne asettavat omat haasteensa hyvän hallinnon käytännön toteuttamiselle.

Pääjohtaja

Heikki Mannila

Ylijohtaja

Ossi Malmberg

¹ Mäenpää Olli: Yliopistolaki (2009), s. 52-53

² Perustusvaliokunta on lausunnossaan (PeVL 11/2009 vp) katsonut, että yliopistoyhteisön ulkopuolisten jäsenten määrän muodostuminen yliopiston hallituksessa suoraan lain nojalla enemmistöksi ei ole sopuinnossa perustuslain 123 §:n 1 momentin mukaisen yliopiston itsehallinnon kanssa.